

PM 2011:117 RIV (Dnr 001-1033/2011)

Med rätt att välja - flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (SOU 2011:30)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Remisstid 31 augusti 2011

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Med rätt att välja - flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp” (SOU 2011:30) hänvisas till denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Specialskolans målgrupp har förändrats genom att ny teknik tillkommit som möjliggör för barn och ungdomar med hörselnedsättning att integreras i hörande klasser. Som ett resultat av och parallellt med detta väljer föräldrar med barn som tillhör specialskolans målgrupp i allt högre utsträckning en skola nära hemmet. I realiteten blir valfriheten begränsad då det i grundskolan finns få särskilt anpassade skolmiljöer och få möjligheter för elever med hörselskada eller dövhet att läsa teckenspråk. Mot bakgrund av detta presenteras i utredningen, ”Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp” (SOU 2011:30), förslag som syftar till att öka valfriheten, höja kvaliteten i undervisningen och öka måluppfyllelsen för elever som tillhör specialskolans målgrupp.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och Hörselskadades riksförbund Stockholmsföreningen samt Synskadades riksförbund Stockholms Stad. Synskadades riksförbund Stockholms Stad har inte svarat på remissen. Därutöver har Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråd inkommit med ett remissvar.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till utredningens förslag gällande flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp. Kontoret anser dock att minst hela beloppet på 200 miljoner kronor måste återföras till kommunerna för att förslagen ska bli kostnadsneutrala.

Utbildningsnämnden ställer sig i huvudsak bakom utredningens förslag som syftar till likvärdighet och en ökad måluppfyllelse. Nämnden ställer sig dock inte bakom förslaget till ett förändrat ersättningssystem för specialskolan. För Stockholms kommun innebär förslaget avsevärt ökade kostnader för elever som är inskrivna i den statliga specialskolan.

Hörselskadades riksförbund Stockholmsföreningen anser att utredaren i större utsträckning än idag vill göra utbildningen av målgruppen till ett kommunalt ansvar. Det är en utgångspunkt som man kan ifrågasätta mot bakgrund av följande skäl. Målgruppen är en förhållandevis liten grupp och det finns stora variationer i andelen barn runtom i Sverige. Föreningen tror att en utveckling mot regionala resurscenter hade varit ett bättre alternativ för barnen i målgruppen. Föreningen är även tveksam till uppslaget med delad skolgång. Det uppfattar föreningen som en nödlösning där ingen skola kan möta behoven.

Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråd anser att specialskolan måste bli betydligt bättre än vad den är i dag. Föreningen tror dock inte på en flexibel skolgång där eleven är deltid i två olika skolformer. Istället bör resurser läggas på att förbättra specialskolan. Föreningen ser positivt på förslaget att skapa regionala skolor runtom i landet för att få en samlad kompetens.

Mina synpunkter

Det är viktigt att elever med funktionsnedsättning upplever likvärdig valfrihet som övriga elever. Förändringarna som föreslås i utredningen är viktiga inte enbart ur ett kunskapsperspektiv utan även ur ett individperspektiv. Hörselskadade och döva elever når kunskapsmålen i lägre utsträckning än andra och upplever en lägre grad av valfrihet. Alla elever har rätt till en bra skola och den här utredningen kommer förhoppningsvis att vara ett steg i rätt riktning. En ökad flexibilitet ökar också förutsättningarna för varje elev och dennes familj att hitta en bra skolform. Det är viktigt att det också råder valfrihet för döva och hörselskadade elever så att de kan gå i den skolform som passar den enskilde bäst.

Majoriteten av förslagen i utredningen är goda. Det är viktigt att förslagen testas i en försöksverksamhet innan eventuell lagändring. Målet med en reformering av utbildningen för specialskolans målgrupp måste vara att ge eleverna bästa tänkbara utbildning.

Jag vill understryka att den beskrivna kostnadsneutraliteten inte stämmer överens med Stockholms kommuns beräkningar. Enligt våra beräkningar innebär förslaget avsevärt ökade kostnader för elever som är inskrivna i den statliga specialskolan. Förtydligande bör göras om hur det generella statsbidraget ska kompensera kommunens ökade kostnader. Det är även viktigt med tydlig beskrivning av hur resurserna ska fördelas mellan de föreslagna insatserna.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Med rätt att välja - flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp” (SOU 2011:30) hänvisas till denna promemoria.

Stockholm den 18 augusti 2011

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.

2. Med rätt att välja - flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (SOU 2011:30), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Det antecknades till förteckningen att Miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av *Ann-Margarethe Livh* (V) enligt följande.

Tveksamheterna från Hörselskadades riksförbund, Stockholmsföreningen och Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråd om delad eller så kallad flexibel skolgång måste tas på allvar. Istället förordas regionala lösningar och förstärkt specialskola.

Innan en eventuell lagändring bör förslagen kunna prövas i en försöksverksamhet. Dialogen med handikapporganisationerna är grundläggande inför en reformering av utbildning för specialskolans målgrupper. Barnens rätt till bästa möjliga skolgång måste vara avgörande.

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Specialskolans målgrupp har förändrats genom att ny teknik tillkommit som möjliggör för barn och ungdomar med hörselnedsättning att integreras i hörande klasser. Som ett resultat av och parallellt med detta väljer föräldrar med barn som tillhör specialskolans målgrupp i allt högre utsträckning en skola nära hemmet. I realiteten blir valfriheten begränsad då det i grundskolan finns få särskilt anpassade skolmiljöer och få möjligheter för elever med hörselskada eller dövhet att läsa teckenspråk. Mot bakgrund av detta presenteras i utredningen, ”Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp” (SOU 2011:30), förslag som syftar till att öka valfriheten, höja kvaliteten i undervisningen och öka måluppfyllelsen för elever som tillhör specialskolans målgrupp.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och Hörselskadades riksförbund Stockholmsföreningen. Synskadades riksförbund Stockholms Stad har inte svarat på remissen. Därutöver har Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråd inkommit med ett remissvar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 juni 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till utredningens förslag gällande flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp.

Utredarens förslag får huvudsakligen konsekvenser för elever som är döva eller hörselskadade. Flera förslag ger dessa elever ökade möjligheter till en flexibel utbildning. De får ökade möjligheter att läsa teckenspråk i grundskolan och samtidigt även möjlighet att delvis få sin utbildning vid en specialskola. De ökade kostnaderna för kommunerna med elever i specialskolan markerar tydligt att alla kommuner är skyldiga att erbjuda en anpassad utbildning för elevgruppen. Kommunala huvudmän blir med utredarens förslag skyldiga att erbjuda teckenspråksundervisning och att finansiera deltidsutbildning. Utredaren menar att de två skyldigheterna endast bedöms medföra marginella ekonomiska konsekvenser för kommunsektorn.

Stadsledningskontoret anser att detta kommer att leda till att fler elever får en bättre skolsituation på hemmaplan. En nioårig specialskola möjliggör för eleverna att gå i en skola på samma villkor som sina hörande kamrater. Förslag är ett steg i rätt riktning för att säkerställa en likvärdig utbildning av hög kvalitet för dessa elever. Dock kommer förslagen att innebära ökade kostnader för de kommunala huvudmännen.

Utredaren föreslår att större delen av statens intäkter för de höjda ersättningsnivåerna återförs till kommunerna via det generella statsbidraget. Utredarens utgångspunkt är att förslagen ska vara kostnadsneutrala för de kommunala huvudmännen.

Stadens kostnader för specialskolans elever beräknas idag till cirka 4 miljoner kronor. Vid införande av utredningens förslag beräknas stadens kostnader öka till cirka 25 miljoner kronor. Kostnadsökningen beror dels på att en relativt stor del av stadens elever som har bedömts ha behov av en utbildning på specialskola har valt att gå i specialskolan. Eleven har då i stor utsträckning haft möjlighet att bo kvar hos sina föräldrar. Dels på att kommunala huvudmän där specialskolan är belägen har haft en lägre avgift per elev och år än andra

kommuner. Kontorets beräkningar innebär att om förslagen ska vara kostnadsneutrala även för värdkommunerna måste minst hela beloppet på 200 miljoner kronor återföras till kommunerna för att förslagen ska bli kostnadsneutrala. Övriga förslag så som en nationell samordnare och andra kvalitetshöjande satsningar som enligt utredaren beräknas omfatta cirka 50 miljoner kronor per år under tre år anser stadsledningskontoret bör finansieras av staten i särskild ordning.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2011 att som svar på remissen överlämna och återropa utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Per Olsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningens förslag syftar till att öka valfriheten, höja kvaliteten i undervisningen och öka måluppfyllelsen för elever som tillhör specialskolans målgrupp. Utredarna vill även öppna för en ökad flexibilitet i dessa elevers skolgång genom att möjliggöra för dem som så önskar att genomföra delar av utbildningen integrerat i hörande klasser och delar i specialskolan. Förvaltningen ställer sig i huvudsak bakom utredningens förslag som syftar till likvärdighet och en ökad måluppfyllelse, men förvaltningen föreslår inrättande av en försöksverksamhet med flexibel skolgång innan en eventuell lagändring genomförs. Förvaltningen ställer sig dock inte bakom förslaget till ett förändrat ersättningsystem för specialskolan. För Stockholms kommun innebär förslaget avsevärt ökade kostnader för elever som är inskrivna i den statliga specialskolan. Förvaltningen efterfrågar även en ökad tydlighet i beskrivningen av hur resurserna ska fördelas mellan de föreslagna insatserna.

Hörselskadades riksförbund Stockholmsföreningen

Hörselskadades riksförbund Stockholmsföreningens remissvar daterat den 16 juni 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Vår uppfattning är att utredaren i större utsträckning än idag vill göra utbildningen av målgruppen till ett kommunalt ansvar. Det är en utgångspunkt som man kan ifrågasätta mot bakgrund av följande skäl. Målgruppen är en förhållandevis liten grupp och det finns stora variationer i andelen barn runtom i Sverige. Två av de främsta verktygen som man använder för att skapa likställd skola i Sverige fungerar inte för denna målgrupp (valfrihet, jämförelser). Nuvarande utbildningsministern har själv påpekat i en riksdagsdebatt att ombyggnationer för tillgänglighet för personer med nedsatt hörsel kan innebära kostnader som inte nödvändigtvis är försvarbara (kammarens protokoll 2007/08:119). Det är därför inte omotiverat att anta att enskilda kommunpolitiker delar den bilden. Vi tror att en utveckling mot regionala resurscenter hade varit ett bättre alternativ för barnen i målgruppen. Vi anser även att man bör ha en tydlig nationell samordning av utbildningen för barn i målgruppen.

Enligt språklagen ska barn i behov av teckenspråk kunna lära sig, använda och utveckla sitt teckenspråk. Enligt vår mening kräver det miljöer som är fullt teckenspråkiga. Utredarens förslag innebär att resurser försvinner från specialskolorna vilka utgör dessa. Vi anser inte att utredaren visat på hur det kommer att påverka kvaliteten i miljöerna.

Utredarens förslag syftar till att uppmuntra kommunala initiativ. Det är i sig inget negativt. Men vi ser en risk för undanträngningseffekter om stödet för nya alternativ gör det mer

gynnsamt för kommuner att i varje läge ta fram en egen lösning istället för att bygga långsiktiga samarbeten mellan kommunerna. Det krävs kontinuitet för att bygga upp och upprätthålla både den pedagogiska och den tvåspråkiga kompetensen.

Vi är tveksamma till uppslaget med delad skolgång. Det uppfattar vi som en nödlösning där ingen skola kan möta behoven.

Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråd

Stockholms Dövas Förening och Stockholms Dövas Ungdomsråds remissvar daterat den 12 augusti 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Precis som utredningen påpekar har Specialskolan fått mycket kritik av Skolinspektionen. Specialskolan måste bli betydligt bättre än vad den är idag.

Ett barn lär inte ett språk från en vuxen lärare. Det är i kamratgruppen eller i en miljö där språket används mycket och i naturliga sammanhang, där många använder språket i dess korrekta form, det är i en sådan miljö ett barn lär sig ett språk. Personal på skolan som inte är lärare är viktiga i en teckenspråkig miljö. Vaktmästare, kökspersonal, elevvård, rast- och fritidshemspersonal m.fl. använder teckenspråk. Att fortbilda lärare i den kommunala eller fristående skolan räcker alltså inte.

Specialskolan tror vi, med utredningens förslag, kommer utarmas och endast ett fåtal elever kommer ha sin skolgång där. Den teckenspråkiga miljö utredningen vill att deltids-eleverna ska få komma till tar utredningen med sitt förslag bort.

Vi tror inte på de ekonomiska förslag utredningen lägger fram. Det är viktigt att specialskolan får behålla sina resurser och får stöd i att utveckla sin verksamhet så att den möter alla de krav som ställs idag.

Att ha en nationell samordning ser vi som mycket positivt men det ska vara ett långsiktigt arbete och inte endast på tre år. Vi ser det som positivt att man skapar regionala skolor runtom i landet för att få en samlad kompetens.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Per Olsson m.fl. (MP) enligt följande.

Barn och ungdomar med hörselnedsättning ska självklart ha samma rätt att välja skolgång som andra. Den rätten ska inte bara vara teoretisk. Det innebär i praktiken att den skola som väljs måste ha de tillgänglighetsanpassningar och de stödresurser som krävs. Vi ser att kommunen behöver göra omfattande tillgänglighetsanpassningar för elever med hörselnedsättningar. Det räcker inte med att installera hörselslingor i några lokaler. Kommunen ska även se till att eleverna kan röra sig fritt överallt i skolans lokaler, att dessa är utformade så att buller reduceras samt att eleverna och deras lärare garanteras tillgång till stöd av hörselpedagoger m.m.

Det är därför av stor vikt att ersättnings- och resursfördelningssystem utformas för att möta ett sådant behov.